

Jan Svoboda:

Masarykův realismus a filosofie pozitivismu

(Vyjádření školitele)

Úlohy školitele jsem se ujal na přání bývalého ředitele Filosofického ústavu AV ČR doc. Viléma Herolda v roce 2009, v době kdy se Mgr. Jan Svoboda začínal orientovat na problematiku dějin novodobého českého myšlení. K této problematice Mgr. Svoboda přistupoval se solidními znalostmi moderní evropské filosofie, které získal svým předchozím studiem na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Zdálo se mi výhodné využít těchto znalostí při volbě tématu disertační práce, a proto se pokusit zvolit téma vyžadující komparativní přístup. Po vzájemném posouzení možných témat jsme se shodli na komparativní studii T.G. Masaryk a Auguste Comte. V tomto vztahu zůstává řada nevyjasněných problémů i přes nezanedbatelný počet studií, které se tomu v bohaté masarykovské literatuře věnovaly. Dosud neexistuje shoda v tom, nakolik byl Masaryk Comtovým epigonem, zda vůbec může být označován za pozitivistu nebo zda Comta překonal a vydal se jinou cestou. Jan Svoboda začal na tématu intenzivně pracovat, ujasňoval si (i pro sebe) některé otázky, sepisoval texty, které se nakonec v celém rozsahu v definitivním znění disertace neuplatnily (např. myšlenkový vývoj Comtův, kapitola o Tocquevillovi apod.) a po připomínkách také některé pasáže nově koncipoval. Výsledný text je předkládán k obhajobě.

Předkládaná práce Jana Svobody přináší několik důležitých důkazů, jež hlouběji objasňují vztah Masaryka ke Comtovi a k pozitivismu vůbec. Jakkoli Masaryk od počátku svého veřejného působení propagoval filosofii Comtova a názory příbuzných francouzských a anglických myslitelů a snažil se české myšlení vymanit z jednostranné závislosti na německých zdrojích, zůstává mezi ním a Comtem, jak dokazuje Svoboda, podstatně odlišné noetické východisko. Comte je senzualista a empirik, Masaryk neustupuje z racionalistických pozic. Důkazem je už Masarykova Konkrétná logika a jeho pojetí věd. Comte nepřekračuje jevovou stránku dění, Masarykovi jde o podstatu věcí. Završením intelektuálního úsilí je vědecká metafyzika, kterou Comte z principu odmítá. V této souvislosti znamená také určité novum Svobodovo tvrzení, že Masaryk, pokud si při řešení problému příčinnosti vzal proti Humovu „psychologickému“ pojetí na pomoc pravděpodobnostní kalkul, počínal si obdobně jako v téže věci Herbart svým mechanickým funkcionalismem. Dále: Comte i Masaryk viděli pokrok společnosti v šíření vědeckého poznání a oba si uvědomovali, že to nestačí k překonání krize, kterou lidstvo prožívá. Oba spatřovali lék v novém náboženství, Comte v jakémsi reformovaném katolicismu, Masaryk ve víře v osobního boha jako garanta mravnosti. Odlišný byl i postoj dějinněfilosofický: Comte odmítal Francouzskou revoluci jako příčinu současné společenské krize, Masaryk viděl v revoluci dovršení osvícenských emancipačních snah. Vedle těchto zásadních zjištění o vztahu Masaryka a Comta, popřípadě pozitivismu vůbec, upřesňuje Svoboda i některé další masarykologické otázky jako například poměr Masaryka k Brentanovi apod. To vše s využitím bohaté primární i sekundární literatury.

Mgr. Ing. (=rovněž absolvent Strojní fakulty Technické univerzity v Liberci) Jan Svoboda se zajímá i o aktuální problémy. Je koeditorem a spoluautorem kolektivní monografie *Interkulturní vojna a mír* (Filosofia, Praha 2012), která je věnována otázkám soužití odlišných kulturních a náboženských komunit v současném světě. Je členem mezinárodní redakce časopisu *Auspicia*, vydávaného Vysokou školou evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích, kam také přispívá aktuálními pojednáními. Vědecké stati publikuje rovněž ve Filosofickém časopise. V současné době pracuje ve Filosofickém ústavu AV ČR v Oddělení pro studium moderní české filosofie, jehož konferencí a symposií se aktivně účastní.

PhDr. Josef Zumr, CSc.,

Filosofický ústav AV ČR

V Praze dne 10. prosince 2013